

Saimaannorppa

Saimenvikare
Pusa hispida saimensis

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)
Rauhoitettu (LSA 521/2021)

EU:n lajikoodi: 6036

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)
Luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltava laji
BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, vakaa

Luonnehdinta

Saimaannorppa on järviympäristöön sopeutunut norpan alalaji. Se on itämerennorppaa hieman pienempi, pituus on 1,3–1,5 m ja paino 50–90 kg. Aikuisen norpan turkki on harmahava tai ruskeanmusta ja siinä on tummempia täpliä, joita reunustaa vaalea rengas. Kuutit ovat tuhkanharmaita. Saimaannorppa syö pieniä kaloja, kuten muikkuja, särkiä ja ahvenia. Saimaannorppa on pitkäikäinen ja hitaasti lisääntyvä.

Elinympäristö ja levinneisyys

Laji esiintyy vain Saimaan vesistöalueen järvissä. Saimaannorppa viettää suurimman osan ajastaan sukelluksissa. Karvanvaihtoaikaan toukokuussa aikuiset norpat nousevat rantakiville kuivattamaan karvaansa, ja tällöin norpan näkeminen on todennäköisintä. Norppa synnyttää poikasensa rantakalvion kuppeeseen kaivettuun lumiluolaan. Saimaannorppa on melko paikkauskollinen, aikuiset norpat viihtyvät vuodesta toiseen samoilla alueilla.

Nykytila ja uhkatekijät

Saimaannorppakanta pieneni metsästyksen vuoksi 1900-luvun alkupuoliskolla. Norppa rauhoitettiin vuonna 1955, mutta 60- ja 70-luvuilla todennäköisesti ympäristömyrkyt aiheuttivat kannan taantumisen. 1960-luvulla kalastus lisääntyi ja alettiin käyttää vahvoja tekokuituisia kalaverkkoja, joiden takia kuutteja hukkui vuosittain runsaasti. Norppakanta pieneni 1980-luvun alkupuolelle asti, minkä jälkeen kannan koko on hieman kasvanut suojelutoimien ansiosta. Talvikannan kooksi arvioitiin vuonna 2020 noin 420 yksilöä. Verkkokalastusta on rajoitettu usealla norpan lisääntymisalueella, mutta edelleen kalanpyydykset ovat norppien suurin uhka. Kuuttien kuolleisuutta lisäävät myös epävakait olosuhteet pesässä ja sen ympäristössä.

Tulvasuojelu hoidetaan nykyään avovesiaikaan, jotta Saimaan talvijuoksutukset eivät rikkoisi pesiä. Pesimäaikaiset ongelmat johtuvat suurelta osin ilmastomuutoksen aiheuttamista leudoista ja vähälumisista talvista sekä ihmisen aiheuttamasta häirinnästä. Pieni populaatio aiheuttaa myös geeniperimän heikentymistä, mitä voimistaa se, että osapopulaatiot elävät sokkeloisen Saimaan eri osissa ja suhteellisen eristyksissä toisistaan.

Hoitosuositukset

Suojelu keskittyy kuolleisuuden, etenkin poikaskuolleisuuden pienentämiseen. Kalastusrajoitukset ovat keskeisin keino ehkäistä norppien kuolemista kalanpyydyksiin. Yksityiskalastajia on ohjeistettu vaihtamaan verkot jäykkänieluisiin katiskoihin, joihin norpat eivät pysty jäämään ansaan, Pesimäaikaista häiriötä vähennetään muun muassa valistuksella, rakentamista ohjaavalla kaavoituksella ja moottorikelkkailua rajoittamalla. Vähälumisina talvina norpille on kasattu tekokinoksia keinopesiksi. Sovitut suojelu- ja hoitotoimet on kirjattu vuonna 2011 saimaannorpan suojelun strategiaan ja toimenpidesuunnitelmaan.

Lähteet

- Below, A. (toim.). 2000. Suojelualueverkoston merkitys eräille nisäkäs- ja lintulajeille. Metsähallitus, Vantaa. 109 s.
- Etelä-Savon TE-keskus 2008. Saimaannorppa ja kalastus – työryhmän raportti. Etelä-savon TE-keskuksen raportteja 7/2008. 19 s.
- Metsähallitus 2020. Saimaannorppa. [Viitattu 17.12.2020] <https://www.metsa.fi/luonto-ja-kulttuuriperinto/lajien-suojelu/saimaannorppa/>
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen Ympäristö 1/2017. Ympäristöministeriö. 278 s <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4638-1>
- Saimaannorpan suojelutyöryhmä 2017. Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma 2017. <https://www.ymparisto.fi/download/numero/%7B8BD008FF-FCE2-44A2-8D3A-8810942DA502%7D/131814>